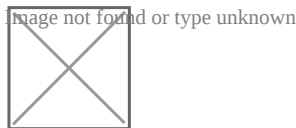
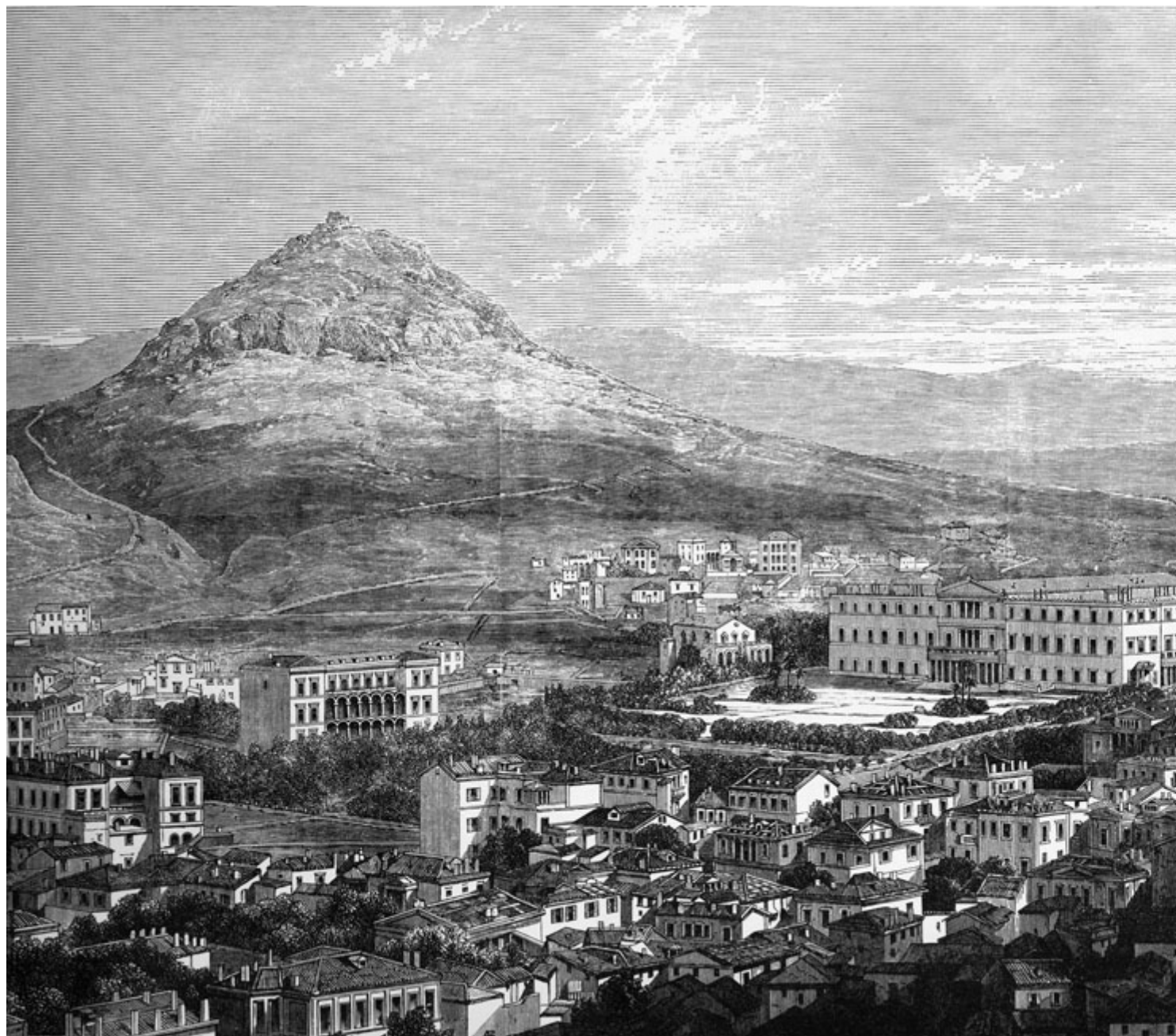

Η εμπλοκή των φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών στην συνωμοσία της Φιλορθόδοξης Εταιρείας (1839-1840) (Θανάσης Χρήστου, Αν. Καθηγητής Νεότερης & Σύγχρονης Ιστορίας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου)

/ [Πεμπτουσία](#)

Η αποκάλυψη της Φιλορθόδοξης Εταιρείας και του συνωμοτικού της σχεδίου στα τέλη του 1839 συγκλόνισε το νεοελληνικό κράτος, αναδεικνύοντας, αμέσως μετά τα κόμματα και τον Τύπο, τους φοιτητές ως έναν από τους κυριότερους μοχλούς άσκησης πίεσης στους πρωταγωνιστές της διένεξης.

Χαρακτικό από τον ξένο τύπο της εποχής, με τον Λυκαβηττό, τα νεόδμητα ανάκτορα και τα πρώτα σπίτια.

Στις 22 Δεκεμβρίου 1839 αποκαλύφθηκε η συνωμοσία της Φιλορθόδοξης Εταιρείας, η οποία έριξε την μικρή νεοελληνική κοινωνία σε ένα στρόβιλο έντονων πολιτικών αντιπαραθέσεων και οξύτατων κομματικών αντεγκλήσεων, φέρνοντας στην επιφάνεια της πολιτικής ζωής της χρόνια προβλήματα καίριας σημασίας. Παρόμοια φορτισμένη κατάσταση είχε να δημιουργηθεί στο ελληνικό κοινωνικοπολιτικό τοπίο από τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 1833, με την αποκάλυψη της «ελάσσονος» και της «μείζονος» συνωμοσίας, υποθέσεις που άνοιξαν με ορμή τον ασκό του Αιόλου, στέλνοντας στην φυλακή τον «Γέρο του Μωριά»¹.

Η μετεξέλιξη του κινήματος

Οι πληροφορίες για την εμπλοκή των φοιτητών στα δρώμενα της Φιλορθόδοξης Εταιρείας και των φορέων της είναι από ισχνές έως αποσπασματικές και σκόρπιες. Επίσης, σε καμία περίπτωση το ζήτημα αυτό καθ' εαυτό δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο συστηματικής ιστοριογραφικής μελέτης².

Επτά μήνες, ας σημειωθεί εδώ, χωρίζουν (η, ευστοχότερα, ενώνουν) την φοιτητική εμπλοκή στην Εταιρεία των Φιλορθοδόξων από την πρώτη εκδήλωση του φοιτητικού κινήματος τον Μάιο του 1839, εκδήλωση κατά την οποία εκφράσθηκε η αντίθεση των φοιτητών απέναντι στους καθηγητές τους σχετικά με τον τρόπο της ακαδημαϊκής διδασκαλίας γεγονός που καταδεικνύει το περιεχόμενο των κινήτρων, τα οποία ήταν στην πρώτη περίπτωση αποκλειστικά γνωστικού-ακαδημαϊκού χαρακτήρα. Αρκούσε άραγε το συγκεκριμένο αυτό επτάμηνο, για να επιτευχθεί ομαλά η διεύρυνση των κινήτρων της φοιτητικής διαμαρτυρίας; Συντελέσθηκε ουσιαστικά το πέρασμα από τα γνωστικής φύσης κίνητρα στα ακραιφνώς πολιτικά των φοιτητικών αιτημάτων; Ή μήπως η δεύτερη χρονικά εκδήλωση του φοιτητικού κινήματος, τον Δεκέμβριο του 1839, ήταν το αχνό προείκασμα του τύπου η των τύπων του φοιτητικού κινήματος που επρόκειτο να ακολουθήσουν;³

Δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ότι η εμπλοκή των φοιτητών στην υπόθεση της Φιλορθόδοξης Εταιρείας είχε καθαρά πολιτικά κίνητρα. Και δεν υπάρχει επίσης ίχνος αμφιβολίας ότι μέσα στο κρίσιμο διάστημα Μαΐου-Δεκεμβρίου 1839 δεν ήταν δυνατόν να συντελεσθεί καμία κοσμογονική μετάλλαξη στην ποιότητα και το περιεχόμενο των φοιτητικών αιτημάτων, καθώς και στον τρόπο και την ένταση της διεκδίκησης των σχεδίων και των προσδοκιών των φοιτητών. Τέλος, απώτερος στόχος όλων των εμπλεκόμενων πλευρών στο ζήτημα της συγκρότησης των θεσμών του Πανεπιστημίου και της απρόσκοπτης λειτουργίας τους ήταν η τυπική και ουσιαστική μετεξέλιξη των κινήτρων των φοιτητικών αντιδράσεων από γνωστικού σε άμεσα πολιτικού χαρακτήρα.

Άλλωστε, η ίδια η συντεταγμένη πολιτεία δεν είχε προικίσει, στο ιδρυτικό κιόλας διάταγμα του 1837, το Πανεπιστήμιο με όλες εκείνες τις διατάξεις που αφορούσαν τον εθνικό ρόλο που καλούνταν να παίξει το συλλογικό σώμα των φοιτητών; Και φυσικά ο εθνικός ρόλος νοούνταν ως το σύνολο των χαρακτηριστικών που απαιτούνταν για την πολιτική ευαισθητοποίηση και την κριτική ενεργοποίηση που θα έπρεπε να μεταδώσει το πανδιδακτήριο στους φοιτητές του. Η σύλληψη αυτή είχε ως αφετηρία τους φοιτητές από τις αλύτρωτες περιοχές, οι οποίοι με την επιστροφή τους στις ιδιαίτερες πατρίδες τους θα έπρεπε μετά την κάλυψη των διοικητικών αναγκών να μεταλαμπαδεύσουν ενεργά την ιδέα της εν-σωμάτωσης των τουρκοπατημένων περιοχών στον εθνικό κορμό, κοντολογίς να επιτελέσουν

την εθνική αποστολή τους⁴.

[Συνεχίζεται]

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Ι. Α. Πετρόπουλος, Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο ελληνικό βασίλειο (1833-1843), Αθήνα 1985-1986, τ. 1, σ. 237-247 και 365-377.
2. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. 13 (1977), σ. 77-79, στο εξής: ΙΕΕ. Επίσης Ι. Α. Πετρόπουλος, ο.π., τ. 1, σ. 366, ακόμα Γ. Η. Πεντόγαλος, «Ιδεολογία καθηγητών και φοιτητών της Ιατρικής Σχολής του Οθωνικού Πανεπιστημίου (1837-1862)», στο: Πανεπιστήμιο: Ιδεολογία και Παιδεία,, Αθήνα 1989, τ. 1, σ. 185-199 και Γ.Η. Πεντόγαλος, Σχολεία Ιατρικής Παιδείας στην Ελλάδα, Θεσσαλονίκη 1991, σ. 33-34 και 129-130.
3. Θ. Χρήστου, «Το φοιτητικό κίνημα και η πρώτη του εκδήλωση στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1839)», στα: Πρακτικά του ΙΣΤ' Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 289-308.
4. Κ. Θ.Δημαράς, «Ιδεολογήματα στην αφετηρία του Ελληνικού Πανεπιστημίου», στα: Τα Ιστορικά, τχ. 7 (1987), σ. 3-14, ειδικότερα βλ. σ. 9-12, ακόμη Κ. Θ. Δημαράς, Ελληνικός Ρομαντισμός, Αθήνα 1985, σ. 141-156, 419-427 και 472-480, επίσης Β. Σφυρόερας, «Εκατόν πενήντα χρόνια του Πανεπιστημίου Αθηνών (Βραχύ χρονικό)», στο: 1837-1987 Εκατόν πενήντα χρόνια, Αθήνα 1987, σ. 12-19.